

Mesterhegedű*

Az asszony betakarta a gyermeket, aki félrebiccent fejfel, édesen aludt a diványon, aztán kapta a szatyrot s kisurrant az ajtón. A műhelyből halk kopácsolás kísérte, amíg átsietett az udvaron, de a kapuban már egészen szabadnak érezhette magát s megkönnyebbülten lépett ki az utcára. A gondok azonban még sokáig ott felhőztek az arcán, kapaszkodtak belé, mint a tüskés ágak, s görcsösen nyultak utána, amíg egy merész és határozott mozdulattal ki nem tépte magát közülük. De éles nyomuk sokáig sajgott benne s már a második sarkon is befordult, amikor még mindig úgy érezte, hogy sűrű, kócos bozótton küzdötte magát keresztül.

A nyüzsgő utca azonban élénk nyári tarkaságával lassan elzsongította nyugtalan szorongását, a hőség kábítóan örvénylett az aszfalt felett, mint valami nehéz bódító illat, s áthangolta benne a sivár ott-hon kísértő emlékét. A nagy meleg ellenére ruganyosabban szedte lábait s legszivesebben rohant volna, hogy szelet kavarjon maga körül s vad, kéjes karolással küzdje le a levegő gyöngéd ellenállását. A rohanásból természetesen semmi sem lett, maga is elmosolyodott a féktelen gondolaton, de az első nagyobb kirakat előtt megállt s önkéntelen illegitással végigsimitotta karcsú alakját. Valamit a haján is igazgatott, sőt a száját is végignyalta hegyes nyelvével, s aztán úgy sietett tovább, olyan öntudatos, szinte kihívó nőiséggel, mint aki minden eddigi mulasztását percek alatt, a helyszínen akarja kárpótolni.

Egy öreg, csoszogó szórmók meghökkenve felejtette rajta éhes tekintetét s zavarában mélyen megemelte a kalapját.

Az asszony keményen biccentett, de szája körül betelt, gúnyos mosoly játszadozott. Hirtelen megérezte, hogy minden szem rátapad, hogy többen megállnak s utána fordulnak, amint elhalad mellettük, s teste megtelik titokzatos villamossággal. A sóvár pillantások bizsergetően delejezik végig a cipője talpától a feje búbjáig s ő gyűjti, halmozza e reszkető sugarakat, melyek végighullámoznak rajta, hogy olykor-olykor egy-egy kacér vállrándítással vagy szájbiggyesztéssel oldja fel a megrekedt feszültséget.

Az egyik üzlet előtt két fiatal férfi állt s mintha elakadt volna a lélekzetük, egy pillanatra elhallgattak. Az asszony tudta, hogy nem állják meg megjegyzés nélkül s lassított.

— Ez igen — mondta valóban az egyik s nagyot csettintett a nyelvével.

* Részlet a szerző most készülő regényéből.

— Remek példány — hunyorgott a másik szakértelemmel s alig tudta leküzdeni a kisértést, hogy utána ne iramodjék. De a váratlan jelenés így is sokáig foglalkoztatta s abban a hiú reményben bámult utána, hogy a júliusi verőfény irgalmas lesz hozzá s keresztülvilágítja az asszony habkönnyű ruháját.

A verőfény azonban közömbösen omlott alá a magashól, a nap gögösen trónolt az égen tüzes palástjában és uralkodott. Nem volt se jó, se kegyes, mint a titokzatos zsarnokok, akik időnként megmutatják ábrázatukat az alattvalók előtt s aztán újra bezárkóznak váraikba. A nyár ontotta melegét, pazarul és köteleességszerűen, a mezők kában fetrengve itták magukba a termékenyítő sugarakat s iti-ott már duzzadó anyai beteltséggel vajúdták világra a megújult életet. Csak a folyó lapított ellenségesen, mint valami fölingerelt óriási hüllő, mely tehetetlenül sziszeg, morog s egyre mélyebbre vájja magát a langyosodó mederbe. De a fűzfák árnyékában már újra megenyhül, szinte új erőre kap s amíg sietős céltudatossággal kúszik tovább, kéjesen, lomhán meghimbálja hűvös testét.

Az idő tizenegy óra felé járt s a forróság, — mintha a pokol fakadt volna föl, — végigsistergett a városon. A kánikula már egy hete tartott s az emberek bágyadtan ténferegtek, hogy elvégezzék halaszthatatlan dolgaikat. A munkakedv ellankadt, a szellem ellustult, a nyár, mint valami tropusi vérszívó szörnyeteg, ránehezült a házakra s részvétlenül szedte áldozatait. Sokan rosszul lettek, elájultak, nedves törülközőkbe csavarták a fejüket s elborult tekintettel kapkodtak levegő után.

Csak az asszony libegett felfrissülten, szinte súlytalanul, mint aki még nyomasztóbb légkörből szabadul s most a tág utcák áttüzesedett katlanában is enyhe megkönnyebbülést érez. Az ura enyves kék kötényében néha még fölrémlett előtte, de aztán sietve fordult a kirakatok csábító tarkaságai felé, hogy elterelje a reménytelen gondolatokat. Az egyik kalapszalón reklámai különösen lekötötték menekülő figyelmét, percekig elábrándozott fölöttük s aztán nagyot sóhajtván sietett tovább. A hatalmas üvegtáblák csillogva tükrözték vissza körvonalait. Némi megelégedettséggel sandított feléjük s az örökös ösztönzésre szoruló önbizalom kesernyességével állapította meg magában, hogy még nincs elveszve minden. Még szép és fiatal, valami még történhetik. S egy fekete, tompán fénylő üvegcséger előtt, mely aranybetűkkel hirdette az üzlet megbízhatóságát, reménykedve mustrálta végig halványan imbolygó tükökéjét.

A haja szőke volt, kissé tarka, s úgy fésülte kétoldalt, hogy domború homloka szabadon érvényesüljön. De a homlok inkább nyugtalan képzelőerőt, vagy elmélyülő képességet, mint valami kipallérozott, esetleg száraz értelmet sejtetett. Szeme a kék és zöld árnyalatai között bizonytalanokodott, s zavarbaejtő, nyílt tekintete leplezetlenül árulta el, hogy az asszonyt éhes és mohó vágyak gyötrik s tartózkodó, szinte kimért magatartása nagy belső küzdelmek eredménye. Orrának finom, szimatoló hegyessége csak fokozta az ajkak puha, duzzadó érzékiségét, melyek csak ritkán zárultak egészen megcsillantva a hibátlan fogakat. Nyakában apró aranykereszt lógott s a könnyű, mintás kék ruha lágyan domborította ki nyúlánk alakját. Csak a lába volt egy kissé me-

rev, kemény, s ha járt, sarkai határozottan, szinte elszántan koppan-
tak, mint azokéi, akik szigorú önfegyelemre szorulnak, hogy el ne árul-
ják minduntalan olvatag lágyságukat.

A piactér felől lármas, zümmögő zsvivaj duruzsolt, egyöntetűen és
vészesen, mint a rajzoló méhek dongása. Kőtekedő háziasszonyok, nagy-
szájú kofák és szófukar parasztok mérköztek egymással az alkudozás
szenvedélyes lázában s heves kiszólásaik egyetlen hangzavarrá ele-
gyedtek a szekerek nyikorgásával és a lovak türelmetlen nyerítésével.
Hetipiac volt s az ideges nyüzsgés, a látvány sokfélesége egy kissé föl-
rázta az eltompult kisvárost. Kocsik dőcögtek mindenfelé, s nagy meg-
rakott kosarakat cipelő falusi asszonyok vonszolták magukat, átkozva
az irgalmatlan meleget.

Mert a hőség egyre fokozódott, az alföldi nyár tombolt, mintha
tűzhalálra akarná ítélni a világot. A végtelen mezők felől szabadon
áradt a forróság s mint a dagály, betört a széles utcák közé s előzönlötte
a legrejtettebb zugokat is. Az alacsony, lapos házak, mint a sivatagi
sziklák, szinte parázslottak tehetetlen kiszolgáltatottságukban. A me-
leg ömlött, terjengett, hullámozott, csak ott torpant meg egy pillanatra,
ahol valami szokatlan magas bérház zátonyába ütközött. De aztán per-
dült egyet s még tikkasztóbban hömpölygött tovább.

Az alföldi nyárban nincs ocsudás, enyhülés, a kövek gőzölögnek,
a megpuffedt aszfaltot lágy hólyagok lepik el, melyek a szekerek ke-
rekei alatt kifakadnak, mint az égési sebek. A tágölű terek, mint öb-
lök, megrekesztik a lusta, alig észrevehető áramlást, mindent megpos-
hasztanak s lapos serpenyőikben szinte felforralják az egyre ritkuló le-
vegőt. S a por mindenütt ott libeg, imbolyog, meg-megcsillan a fény-
ben, mint apró bogarak milliói s finomszövésű hálójával ráborul az
egész látóhatárra. S a pihegő, megpállott emberek hiába menekülnek a
sütő falak közül, a gyér fák fonnyadtan lógatják leveleiket, a folyó el-
pocsolyásodik, a hőség gyűrűzik, kigyózik, zuhog, behatol a szervek
nyirkos gőzébe, kiszáritja az orr nyílásait, a száj tapadó üregét s mint
a felkavart, szitáló homok, maga alá temet élet és élettelen. S a kocs-
mák és sörcsarnokok is hiába telnek meg, a hús italok fortyogva csap-
nak ki a test átfutott kohóiból s nehéz, sós-savanyú illatot árasztva
már el is párolognak, mielőtt lehűtötték volna a gyöngyöző bőr gyul-
ladt felületét.

S ilyenkor mindenkit csak ez foglalkoztat, mint valami hátbor-
zongató szenzáció. Az újságok erről írnak s az alföld fásítását sürgetik,
a járókelők fejcsóválva pillantanak a kiszégezett hőmérőkre s lörölge-
tik a homlokukat s a fürdők éjszaka is hangosak a moslékos víz locso-
gásától. S nyugtalanul ténferregnek pultjaik előtt a kereskedők is, kü-
lönösen a kővérek, akik fáradhatatlanul legyezgetik magukat s olykor-
olykor elkeseredetten fújják a levegőt kigömbölt ingük alá. Még a ve-
vőkre sem ügyelnek szokott éberségükkel, elfásultan rakják ki áruikat,
s a lelkiismeretesen kiszámított árakhoz sem ragaszkodnak a végkime-
rülésig, csakhogy elkerüljék az alkudozásnak esetleg végzetes izgalmát.

De a nagytetű, vérmes emberek ilyenkor általában megszelídül-
nek, engedékenyek lesznek s a fokozódó hőségben egyre megbékélteb-
ben gondolnak a gutaütésre.

— Kibírhatatlan — szíszeg valahol egy hórihorgas tisztviselő asztalára görnyedve s ingerülten emelgeti hátsőfelét, mely minduntalan odaragad a székhöz. De nyirkos a tenyere is, s amíg körmöl nekikeresedetten, átizzad kezének éle nedves nyomot hagy az aktákon.

— Vigyázz, mert napszúrást kapsz — kiált egy buzgó anya rakoncátlan gyermeke után, aki félpucéran rohangász a ház előtt s kopaszranyírt feje már gőzölög a nap sugaraitól.

Csak a szerelmesek találják föl magukat az általános kábultságban s találkáiik időpontját a késő esti órákban állapítják meg, tekintettel az elviselhetetlen nappali melegre. S az esték nemcsak enyhébbek valamivel, hanem sötétebbek is s a folyópanti fűzfák gőzölög függőyei biztos menedéket nyújtva borulnak édes titkaik fölé.

*

Ilyen volt a kánikula azon délelőttön is, mikor az asszony, Lenke, a heti piac természetes ürügyével kiszökött otthonából a városka s kis szatyorral a karján nagy kerülővel suhant az utcákon. Nem volt éppen sok vásárolnivalója; s azt a néhány szem gyümölcsöt vagy petrezselyemzöldjét, amire még tellett, megvehette volna a szomszéd szatócsnál is, de látni akarta a sokadalmat, az élet túlhajtott pezsdülését, hogy egy kicsit elringassa magát az elképzelt szabadság andalító csapongásában. S még valami. A piactér közvetlen közelében lakott Tóbiás tanár úr is, a vörös tégláival éktelenkedő gimnázium tőszomszéd-ságában, aki az asszonyt az utóbbi időben egyre leküzdhetetlenebbül foglalkoztatta.

Lenke a tanárt még lánykorából ismerte s ő volt az első számottevő férfi, aki ráébesztette a szerelem kínzó szomjúságáa. A férfi tartózkodó modorú volt s bár sokszor rajta felejtette epedő tekintetét a serdülő leányon, soha meg sem kísérelte, hogy a közelébe jusson. Évekig sétálgattak, beszélgettek, sóhajtoztak, s Lenke mindent elkövetett a tisztesség s a jómodor határain belül, hogy a férfit valami végzetes merészségre ragadtassa, de Tóbiás mindenben kitért a gyöngéd célzások elől s aztán beteg édesanyjára hivatkozva újra eltűnt egy időre. Lenkét ez a hűvös és józan magatartás elkeserítette és megalázta, sőt néha őszintén bizalmatlanná tette eszközei s főként szépségének hatékonysága iránt. Sokszor csüggedten állt meg a tükör előtt s érthetetlenül vizsgálgatta önmagát:

— Hát lehetséges, hogy nem kellek neki? — kérdezte szorongva gondolatban s aztán egy gőgös fejrándítással elhatározta, hogy konok és hideg lesz s ha Tóbiás újra közeledik hozzá a maga gyámoltalan tétozásával, egyszerűen kiadja az útját. De ez az elszánt elhatározás hamar meghátrált, a tanár néma, szinte elfojtott rajongása újra felzaklatta érzékeit s éjszakánként, miként a váltóláz, forró hullámok perzselték végig hánykolódó testét.

Már a tizennyolcadik életévébe fordult, mikor egy alkalommal minden köntőrfalazás nélkül kérdőre vonta a tanárt:

— Mondja, Imre, szeret maga engem?

Tóbiás lángvörös lett, mint akit lelepleznek s dadogva vallotta be, hogy igen. De aztán újra beteg és öreg anyjával hozakodott elő, részletesen kifejtette, hogy neki kötelességei vannak a szerencsétlen öreg-

asszony iránt, eltartásáról kell gondoskodnia, ami lényegesen megterheli különben sem busás jövedelmét, de anyja különben is nehéz természetű, ingerlékeny s főként féltékeny a fia »nőügyeire«, szinte parancsolóan írja elő számára, hogy senkivel se foglalkozzék komolyan, amíg ő él, mert nem szeretne más cselédje lenni; egyszerűen, bármennyire is áhítja Lenke szerelmét, házasságra nem gondolhat.

Lenkének hevesen dobogott a szíve, amig mindezt végighallgatta, de uralkodott magán. Fásultan nyújtotta a kezét a tanárnak, s a haragnak vagy elkeseredésnek parányi látszata nélkül fejedelmi fejtar-tással sarkon fordult. Otthon aztán bezárkózott szobájába és keserve-sen sirt. Tömerdek átsóvárgott éjszakája vált percek alatt örökre hiú ábránddá s egy-két napig alig tudta elképzelni, hogy ez a csapás egy-általán elviselhető. A harmadik napon azonban vad szenvedélye a má-sik végletbe csapott át s már csak a bosszú foglalkoztatta.

Sötét és jövőtélhetetlen bosszú, mely gyorsan hat, mint a legve-szélyesebb mérég.

Igy kötött házasságot meglepő meggondolatlansággal Boda Bálint hangszerésszel, jelenlegi férjével.

*

Lenke családja meglehetősen kiterjedt volt s a kisváros megbes-csült és jónevű familiái közé tartozott. A magyar alföld elhanyagolt-sága, városainak nehézkes fejlődése vonzotta az idegeneket, akik a gyorsan iparosodó nyugaton már-már fölöslegesnek érezvén magukat, nagyszerű tervekkel s még vérmesebb reményekkel indultak el kiakná-zatlan tájak felé új otthon alapítani. A szinmagyar városban gembamód szaporodtak az üzletek és vállalatok, s bár tulajdonosaik egy árva szót sem tudtak még magyarul, mint gazdagodó s közkedvelt polgá-rok, lelkesen csatlakoztak a már-már csak szőlőkben eleven magyar függetlenségi mozgalmakhoz. Korábbi nemzeti mivoltuk fokozatosan elhalványodott bennük, gyerekeik magyar iskolákba jártak s már csak kínosan verejtékezve róttak össze egy-egy épkezláb német mondatot. A második generáció leánykái már magyar ruhában szavalták március tizenötödikén a »Nemzeti dal«-t s őszintén megdöbbenek, ha nevük után ítélve valaki megemlítette idegen származásukat. A monarchia zagyválta a népeket, mindennaposak lettek a keresztvezések, vegyes házasságok, mert az idegenek közt sok volt az evangélikus, s a pároso-rlást e furcsa henfoglalásban csak a fölgerjedt ösztönök vagy a kedve-zőbb anyagi és családi érdekek szabályozták. Lenke nagyszülei még bécsiek voltak s az öreg Unterreiner egy csöppet sem csalódott, amikor optikus üzletet nyitott az alföldi kisvárosban, mert vagyona nöttön-nött s néhány esztendő múltán a város legtehetősebb polgárai között emlegették. Fia, aki örökölte a jólmenő üzletet, már Urbánra magya-rosította a nevét, díszmagyart csináltatott s alföldi tájszólással, izesen káromkodott, ha valaki kétségbe merte vonni nemzeti érzései őszinte-ségét. S hogy egyszer mindenkorra véget vessen minden gyanakvásnak, magyar lányt vett feleségül, kiskunságit, aki sötétbarna volt, szeme egy kissé ferdemetszésű s olyan macskásan tudott dorombolni a hosszú szőke férfi ölében, hogy az újdonsült Urbán nemcsak öbelé lett szerel-mes csillapíthatatlanul, hanem az egész magyarságba s megtiltotta, hogy gyermekei az iskolai oktatáson kívül is németül tanuljanak.

Lenke még emlékezett az öreg Unterreinerre, a kissé nyersmodorú nagypapára, aki szórakozottan csiszolgatta a szemüvegeket s a nagyító lencsét lábbalhajtható köszörükövén s izléses, tiszta műhelyét teleaggatta jutalmul nyert díszlevelekkel és kitüntetésekkel. Arról is hallott beszélni a családban, hogy az öreg optikus nyakas és merészfőfogású ember volt, s ha valamit sérelmezett, a királyig is elment audenciára. Egyszer volt is Ferenc József előtt, aki kegyesen kezét fogott vele a trieszti nagy nemzetközi kiállításon kapott páratlan sikeréért. Mert az öreg Unterreiner feltaláló is volt, sok újfajta szemüveget és pápaszemet szerkesztett, csíptetővel és anélkül s mikroszkópjai is kelendők voltak Európaszerte. Az alföldi város lakói eleinte nehezen tűrték határozott és kemény jellemét, de amikor a nagy árvíz idején ő is ladikba ugrott s élete kockáztatásával huzigálta ki a vadul hömpölygő áradásból a fuldoklókat, egyszeribe fölmelegedtek iránta. Beválasztották az árvíz bizottságokba kikérték az elpusztult város újjáépítésére vonatkozó józan és leleményes tanácsait, amit ő úgy hálált meg, hogy amikor a király előkelő kíséretével megjelent a romok között s kilátásba helyezte hathatós támogatását a szerencsétlenül járt város helyreállítása érdekében, ő az ünnepélyes fogadtatás résztvevőinek soraiból már nem németül, hanem magyarul éllette az uralkodó nagylelkűségét.

Fia, Vilmos, már jómódban nőtt fel s keveset örökölt apja pénzszerező készségéből. A vagyont azért csorbítatlanul megőrizte, de már szívesebben költött szenvedélyeire, sokat utazott, gyakran látogatta a kávéházakat s a sörcsarnokokat s bár feleségét változatlanul szerette és ragaszkodott hozzá, a családi pletyka arról is tudott, hogy egy színésznőnek is tette a szépet s a kései kaland jónéhány hónapra kizökentette a tisztas polgári kerékvágásból. Az asszony ugyan sokat tett ezért neki szemrehányást, de amikor Vilmos egy pohár jeges sörrel tüdőgyulladást kapott s két nap múlva hirtelen, alig ötvenéves korában meghalt, s ő egy esztendő múltán két gyermekének felnevelése érdekében kénytelen volt új házassági tervével foglalkozni, mentségül az elkövetendő hűtlenségért, s egy kicsit talán önigazolásul is, e félrelépés kínos emléke is megfordult az agyában.

Lenke hét éves volt, mikor elvesztette apját s vele igazi otthonát is. Nővére, Ilma, négy évvel volt idősebb nála, de természetük annyira különbözött, hogy csak az anya éber szigora tudta elegyengetni, úgy ahogy, az egyre kirívóbb ellentéteket. Ilma külsőleg is kiütközött a családból s tulajdonképpen senkire sem hasonlított. Alacsonyabb volt Lenkénél, a haja barna, mint az anyjáé, de arcvonásaiban szeszélyesen keverődtek a kun és a germán ősök, szinte torzul és szabálytalanul, anélkül azonban, hogy kellemetlenül hatottak volna. Szeme kékes szürkésege feltűnően és vadul villant ki az arc barnás alapszíneiből, de orra nagy volt s kissé hajlott, mint az Unterreiner nagypapáé s szája zárt keskenysége ki tudja hányadik szívós s engesztelhetetlenül önző fükszülőre mutatott. De voltak percek, amikor Ilma kissé diszharmónikus tekintete megejtő és ígéző tudott lenni s nem egy férfi akadt, aki több izgalmat gyanított szerelmében, mint a család szépségeként kezelt Lenkében. Külső megjelenése azonban csak távolról körvonalazta mindenkiétől elütő belső adottságait. Anyja derűje s behízlgő macskás modora benne számító, rideg kapzsisággá módosult, apja nagy-

vonulásága, szinte bohêmes közvetlensége pedig céltudatos törtetéssé, szinte zsarnoki fölényeskedéssé. Egy kicsit mindenkit igénybe vett az uralkodni vágyás természetességével, de magából semmit sem volt hajlandó mások rendelkezésére bocsátani. Az apa néha meg is jegyezte jó hangulatában, ha Ilma vele szemben is követelőzőleg lépett fel, hogy ez a leány olyan, mint valami kakukfiók s ha nem hinne rendületlenül felesége hűségében, kész volna őt valami gondosan elpalástolt félrelépéssel is meggyanúsítani. Legtöbbit azonban Lenke szenvedett Ilma természete miatt. Játékait elszedte, babáit megtépázta vagy összetörte; sehogysem tudott beletörödni, hogy másnak is legyen valamije. Körtöködő és ingerlékeny volt s csak akkor bizonyult jó testvérnek, ha Lenke szolgálai alázattal igazodott kiszámíthatatlan szeszélyeihez. Később az optikus üzletben is úgy grasszált, mintha az a sok csillogó szemüveg, látszó és hőmérő egyedül az ő tulajdona volna s a kétségbevonhatatlan birtoklás e természetességével dözsmálta meg a kasszát is, ha kedve szottyant valamit vásárolni. Ugyanakkor azonban rigyer festé lenkét, hogy nem vetemedik-e hasonló elhatározásra, s ha rajta csípte, hogy elcsen egy nagyítót vagy kalejdoszkópot, élesen förmedt rá, beárlta a szülőknék s az eltulajdonított holmit megtartotta magának.

Lenke gyűlölte nővérét s lassan teljesen elzárkózott előle. Az iskolába is külön jártak s bár Lenke elfojtott keserűségét csöppet sem enyhítette a káröröm; az a tudat, hogy Ilma verejtékezve és eredménytelenül tanul, néha napokra felszabadította az elviselhetetlen nyomás alól. Mert Lenke jófelfogású volt, gyorseszű és tanulékony, s ez volt az egyetlen terület, ahol nővérének is hátrálnia kellett s ahol néha Lenke is megállapíthatta diadalmas fölényét. De visszaélni azért sohasem tudott vele, értelmi képességeit olyan természetes adottságokként fogta föl, mint szökéségét, vagy nyúlánk alakját, s Ilma nehézfajúsága iránt inkább megdöbben csodálatot, mint megvetést érzett. Sehogysem tudta elképzelni, hogy valamit ne lehessen játszva megtanulni, s ha Ilma órákig kottlott a könyvek előtt s nekikeseredetten, összeráncolt homlekkal bifláza a szavakat, mindig az a gyanúja lámadt, hogy ez is csak valami ravaszság, valami fondorlatos trükk, Ilma csak megjátssza az ostobát, s előbb-utóbb ezt is eszközül fogja felhasználni ellene. S e gyanúját valóban alátámasztotta az a körülmény, hogy a szülők tekintettel Ilma korlátoltságára, kénytelenek voltak többit törödni vele, gyakrabban adtak neki cukrot, hogy átsegítsék a leckéken s tanítónőinek is rendszeresen küldözgették az ajándékokat, hogy a rossz tanuló előmenetelét biztosítsák. Lenke tehát értelme miatt is háttérbe szorult s hosszú évekig kellett várnia, amíg feltűnő szépsége — legalább is az egyre buzgóbban legyeskedő fiúk körében — neki juttatta a verhetetlen elsőség pálmáját. De Ilma ebben is szerencsésebb volt, s amíg Lenke ábrándozott, olvadékonyan és rajongással, s fojtogató érzékiségét egy-egy röpke csókkal csillapítgatta, addig Ilma, mint a pók, ügyesen, céltudatosan szövögette hálóját s minden kockázat és érzelmesség nélkül ahhoz ment feleségül, aki a legtöbbet ígérte, egy jócsaládból származó, kemoly reményekre jogosító tisztviselőhöz, akiben ha velt is némi hajlam a szélhámasságra s az előkelősködő nagyzolásra, a körülményekhez képest rangot és emelkedést jelentett a családban s

egyelőre kielégítette a kapzsi nővér becsvágyát. Ilma alig mult tizenkilencéves, mikor megszülte első gyermekét.

Lenke sorsának megértése érdekében azonban vissza kell kanyarodnunk az apa halálához s ahhoz a nagy, szerencsésnek alig mondható változáshoz, amit az anya második házassága idézett elő. Lenke anyja harmincnyolc éves volt, amikor ilyen váratlanul özvegyiségre jutott s a két civakodó leányon kívül rászakadt a jólmenő optikus üzlet terhe is. Egy évig maga is elvégezte a felmerült teendőket, árút hozatott, leste az előretörő konkurrenciát, csiszolgatta az üvegeket, úgy, ahogy az urától tanulta, de hamarosan be kellett látnia, hogy egyedül nem maradhat tovább s vagy eladja jelentékeny vagyont érő üzletét, s néhány ügyes befektetéssel biztosítva rendszeres jövedelmét magánzóként elegendő tovább, vagy — s ez látszott egyszerűbbnek — használható férfit szerez a hához.

Az asszony még mindig tetszetős és kívánatos volt. Kissé alacsony ugyan, de arca töretlen és síma, szeme mély és dióbarna s benne oly gazdag játéka a fiatalos tűznek, ami könnyen feledtette korát s erősen gömbölyödő, asszonyos termetét. Sötét haját egyetlen ősz hajszál sem tarkította s kellemes, kissé csipkelődő kedélye, áradó, szinte részegítő derűje még mindig annyira hatott környezetére, vevőkre és ismerősökre, hogy özvegyisége első pillanatától kezdve egy kicsit mindenki gyors féjhezadásával foglalkozott. Különösen a nők beszélték tele a fejét s nem mult el nap, hogy újabb és újabb megszívlelendő ajánlatokkal ne ostromolták volna. De a férfiak sem voltak sokkal tartózkodóbbak, különösen a férfiek s egyik-másik leplezetlenül hozta tudtára, hogy habozás nélkül házasságot kötne vele, ha meg tudna szabadulni feleségétől, aki kötekedő és házsártos s megmérgezi hátalevő idejét. Ez ajánlkozók közben persze elmerengtek a gazdag raktáron is, melynek vonzó hallását még a szép életrevaló asszony esetében sem hagyhatták figyelmen kívül. Urbánné azonban rendszerint tréfára vette a dolgot, — s bár egy idő óta jobban ügyelt külsejére s olykor-olykor diétázott is, hogy túlságosan el ne hájasodjék, — kitarlóan tagadólag rázta a fejét. Még mindig habozott, nagyon szerette az elhunytat, aki nagyszerű ember s még nagyszerűbb férj volt, s talán — gondolta magábaszálltan, — neki már nem is illik a házasság tervével foglalkoznia, hiszen itt van a két lány, néhány év múlva már ők lesznek soron s akkor neki az a kötelessége, mint anyának, hogy az ő jövőjüket biztosítsa. Egyszóval: még vár, az idő múlása mindent megold.

Egy alkalommal egy falusi fiatalember tévedt be az üzletbe, hogy aranykeretes szemüveget vásároljon magának. Kissé ügyetlen volt még a városias viselkedésben, állandóan bocsánatot kért s általában olyan zavatan udvariaskodott, mintha nem is ő lenne a vevő, hanem valami többszörösen megszégyenített házaló, aki pirulva és óvatosan kínálgatja hitvány portékáját. Ruházataról is lerítt ez a kínos, előírásos szabályosság, látszott rajta, hogy aggodalmasan leste a könnyed modorú, választékos izlésű városi fiatalembereket s mindent elkövetett, hogy egy kicsit hasonlítson hozzájuk. Ez azonban csak gyatrán sikerült, s bár minden ruhadarab kifogástalan volt rajta, az egész ember összehalása, cipőjétől a nyakkendőjéig, elárulta küzdelmesen kiurasodott mi voltát. S beszédjében is volt valami keresettség, szavait nagy igyeke-

zettel válogatta össze, s ha néha egy fesztelenebb pillanatban valami közönsége; kifejezés szaladt ki a száján, fülig pirult s nem győzött elnézést kérni esettlenségéért.

Mindamellettt jóvágású legény volt, szeszínű, meglehetősen magas s tagadhatatlan, hogy a szemüveg is jelentékenyen fokozta úriasszony külsőjét. Csak keze kidolgozottsága, tömpe, erős ujjai, s körmeinek mesterséges barnasága fedte föl félreismertetlenül, hogy nem borbély, vagy kereskedősegéd, hanem valami iparos, akinek szüksége van fizikai erejére s munkájában nehezen eltávolítható festékekkel vagy vegyszerekkel dolgozik.

Az asszony, Katalin, mindenkire szíves volt, vele is szóba elegyedett. Hamarosan kiderült róla, hogy hangszerész, a Dunántúl egyik eldugott falujából származik, a Bánátban tanulta ki mesteriségét, Bagdi Jánosnak hívják s nem régiben érkezett a folyóparti városba, majdnem olyan kalandos várakozással, mint aki a Balkánról egyszeribe Párisba kerül.

Persze, el akart helyezkedni s az asszony a maga természetes közvetlenségével rögtön megígérte, hogy utána néz ő is a dolognak, hangszerészüzlet csak egy van a városban s az is olyan jelentéktelen, hogy a téren még lehetőségek mutatkozhatnak. S miután adott neki egy jutányosan számított szemüveget (megesett rajta a szíve), megígértette vele, hogy csak nézzen be hozzá minél gyakrabban, az ő üzletében sok ember fordul meg, sohasem lehet tudni, ki hajlandó vele esetleg társulni a meggazdagodás reményében.

A fiatal, alig huszonegy éves Bagdi János, így lett az Urbán-féle optikus üzletben mindennapos vendég. Egy kis hónapos szobáskában lakott s néha el-élvállalt egy-egy alkalmi munkát, de összespórolt pénze azért erősen apadt, s az asszony biztató felszólítására már olyan hallatlan merészségre vetemedett, hogy kínos dadogással bár, egy kis pénzt kért tőle kölcsön. Közben természetesen az asszonyt is szemlélgette s noha mindvégig előkelő dámaként tisztelte, aki ezerszer többet ér, mint a vihorászó csitri lányok, egyszer-egyszer a megengedettnél hosszabban felejtette rajta tekintetét, s nem átalotta, hogy óvatlan pillanatban finom, puha kezét is megsimogassa.

Az asszony hamar észrevette a fiatalember csöndes vágyakozását s jólesően tűrte egyre meghittebb jelenlétét. Közben Bagdi mesterisége neki is szöveget ütött a fejébe s egy szép napon azzal állt elő, hogy mi lenne, ha ő társulna vele, ő bocsátaná rendelkezésére az üzletnyitáshoz szükséges összeget, amit Bagdi aztán fokozatosan letörlesztene. Az sem lenne rossz megoldás, ha ő teremtené elő mindent, szerszámokat és árút, s a férfi pedig, mint megbízható alkalmazottja, becsülettel fáradozna az új üzlet felvirágoztatásán, s ezzel tisztességes megélhetést biztosítana magának.

A fiatalember kapva kapott az ajánlaton, már csak azért is, mert így remélte, hogy mindvégig az okos és szemrevaló asszony közelében maradhat. Arra még titokban is csak mint vakmérő képtelenségre gondolt, hogy az asszonyt szeretőjévé tegye, de bármint is volt, szívesen lebzelt a közelében, férfiasabbnak és főként városiasabbnak érezte magát, s előbb-utóbb már egy lépést sem mert megkockáztatni az asszony körültekintő, ügyes tanácsai nélkül. Azt sejtette, hogy Urbánné

idősebb nála valamivel, de a legalaposabb vizsgáladás és puhatolozás után sem becsülhette többre harmincnál. Ilma, az idősebb leány éppen tizennyolcadik évét töltötte be, nem volt nehéz tehát kiszámítania, hogy Urbánné tizennyolc éves korában mehetett férjhez, s hogy Urbán, aki — amint erről a kiakasztott gyászjelentés tanúskodott — ötven éves korában halt meg, jóval idősebb volt feleségénél. Még sajnálta is az asszonyt a nagy korkülönbség miatt, mely (s itt belepirult az izgalomba) kizárta a testi vágyak teljes, egy tizenkilenc-húszéves leány igényeinek megfelelő kielégítését, s még álmában sem gondolt arra, hogy az asszony már negyvenedik életéve felé tart s egy kis fiatalkori meggondolatlansággal akár az ő anyja is lehetne.

Bagdi most már a lakáson is többször megjelent s ilyenkor a késő esti órákig latolgatták a félhomályban, hogy az új üzlet létesítéséhez mennyi pénzre volna szükség s milyen nagyobb fővárosi gyáraknál lehetne utólagos elszámolással s az Urbán cég tekintélyére való hivatkozással, nagyobb mennyiségű prima árú szállítását kieszközölni. Az asszony gondosan áttanulmányozta betétkönyveit s már-már arra határozta el magát, hogy felutazik a fővárosba s személyesen keres érintkezést a kérdéses gyárak tulajdonosaival, amikor egy este, mikor a gyerekek már mélyen aludtak s valahogyan túlközel ültek egymáshoz a fiatalemberrel, Urbánnét olyan elgyöngítő remegés fogta el, hogy fejét kénytelen volt a férfi vállára hajtani. Maga sem tudta, mi történt vele. Hogy még erősen nőnek érezte magát, az nem volt kétséges előtte, s azt sem tagadhatta le, hogy a szelíd, kicsit melák férfi a nagy testi erejével s leplezett bárdolatlanságával néha veszedelmesen föl-korbácsolta a véré, de most odáig jutott, hogy a szája hirtelen kiszáradt, a szíve megkétszerezve dobolt s olyan epesztő vágy kerítette a hatalmába, hogy szinte kiszolgáltatottan, tehetetlenül kellett a férfire omlania.

Bagdi egy ideig hősiesen állta a sarat, nyakát megmerevítette s szinte mozdulni sem mert a megilletődöttségtől, de hogy az asszony csak nem tágitott s egyre nagyobbakat nyelve furakodott a melléhez: mint valami rugóra járó szerkezet, a karja egyszer csak görcsösen összerándult, belemarkolt az asszony érett húsába, közvetlenül a mellé alatti, s átütözsedett szájjal tapadt az asszonyra. Urbánné szinte eszméletlenné vált s elszongultan, ellenállás nélkül adta magát. A férfi pedig csókolta, előbb a száját, aztán a nyakát, a mellét, s mikor már úgy érezte, hogy lehetetlenség megmaradnia a megbecsülés s a tisztesség határain belül, letérdelt elébe s az ölére ejtette a fejét. S akkor úgy csókolgatta mindenütt, ruhán keresztül, amíg az asszony egy hirtelen elhatározással fel nem ugrott, s lefejtve magáról a felesleges ruháneműt, dideregve és fogvacogva a vágytól hanyatt nem vágódott a diványon.

Bagdi ezen az éjszakán csak hajnalban távozott el az Urbán-házból s másnap az üzletben látva az asszony izgatón karikás szemeit, minden köntörfalazás nélkül bejelentette, hogy elveszi feleségül.

Urbánnét ez természetesen nem érte egészen váratlanul, a fiatalember neki is tetszett, bár jóval egyszerűbb és műveletlenebb volt nála, de érzékei valahogyan annyira eluralkodtak rajta, hogy nem volt ereje ellenállni. Egész nap a férfi ölében kuporgott volna s csillapíthatatlan-

nul itta volna Bagdi félelmes fiataságát. Annyira vágyott rá, hogy, a tomboló éjszaka után másnap, amikor a férfi komoly szándékaival hozakodott elő, nem átalotta volna azonnal az üzlet akármelyik félre-eső szögletében megismételni a szeretkezés minduntalan új erőre kapó örületét. Válaszként megtapogatta a férfi duzzadt mellét, aztán szájához emelve enyhén szőrös kezét, gyöngéden beleharapott ormótlan hüvelykujjába.

— En komolyan beszélek — hajtogatta Bagdi még mindig eléggé bátortalanul, mint aki egy szakadék szélén áll s nehezen tudja rávenni magát, hogy átlendüljön a tulsó oldalra.

— Tudom — roskadt le az asszony egy székbe, aztán lemondóan, nehéz, keserű sóhajrással fűzte hozzá: — De nagy baj van, Jancsi . .

— Micsoda? — dermedt meg amaz hirtelen s elkomorodva gondolt arra, hogy talán mégis elhamarkodta a dolgát. Egy ilyen előkelő, gazdag asszony nem állhat össze vele, az egyszerű falusi iparossal, a nyilvánosság előtt is. Ez csak világos. Milyen ostoba és telhetetlen ő. Nem elég, hogy Urbánné, akit tegnap óta Katónak becézett magában, rendelkezésére bocsátja a vagyonát s olyan vadul szeretkezik vele, mintha sohasem ismert volna férfit, most még azt is megkivánná tőle, hogy megszégyenüljön miatta. S már azon volt, hogy estig tartó bocsánatkérésekbe fogjon.

— Őeg vagyok hozzád, Jancsi — nyögte ki végre amaz súlyos, alig föloldozható vallomását.

Bagdi üdén föl kacagott.

— Mi az, hogy öreg? Mit törödsz vele? Az a néhány év különben sem számít. — Aztán könnyedén vonogatva a vállát, némi szakértelemmel vizsgálgatta át újra az asszony arcát. — Hát mennyi lehetsz? Legfeljebb harminc.

— Nem harminc, Jancsi, hanem negyven — s e kijelentéstől, bár teljes mértékben megfelelt a valóságnak, annyira megborzadt ő maga is, hogy hirtelen ernyesztő fáradtságot érzett a karjaiban. Mint aki pontot tesz valami után s most már nem érdeklí, hogy mi történik még. Tudta, hogy erről egyszer be kell számolnia, akár így, akár úgy, s rázuhanó lehangoltságát csak az enyhítette, hogy sikerült végleg túljutnia rajta.

— Negyven? — akadt el Bagdi lélekzete s úgy érezte, hogy élete legkínosabb helyzetébe került. De már nem volt visszaút. Meg kellett kapaszkodnia a tulsó oldalon, ha nem akart belezuhanni a mélységbe. — És ha száz éves vagy, akkor is szeretlek — vágta ki magát egyszerűen, egészségesen, nem minden nagylelkűség nélkül a kiülődő, magába hullott asszony iránt. S fiatalságának akaratlanul kiütőző fölényével túrt bele Urbánné dús, barna hajába. — Mondtam, hogy elveszlek, ha hozzám jössz . . .

Az asszony biccentett s ezzel egycsapásra minden megváltozott körülötte. Néhány nap mulva már karonfogva ment ki vele az utcára s az ismerősök — csodálkozva bár — nem győzték eléggé dicsérni meglepő elhatározását, s ha nem is egyöntetű őszinteséggel, mindenestre mindenki sok szerencsét kívánt az új jegyespárnának.

Berczeli A. Károly